

CRÒNICA D'ACTIVITATS

MONTFALCÓ MURALLAT I MEJANELL DE LA TORRE

La comarca de la Segarra fou en el segle XI la Marca dels comtat i bisbat de Vic o del comtat de Manresa, com moltes vegades se'ns documenta. Aquesta comarca fou terra de camins militars, de guerra, camí d'anades i vingudes entre Lleida i Manresa, dels exèrcits tant musulmans com cristians. La nostra visita a Montfalcó Murallat i a Mejanel·l de la Torre va prescindir, a grosso modo, del camí i dels episodis bèl·lics concrets, els quals van protagonitzar les terres de la Segarra en els segles XI i XII, i es va centrar, aquesta era la finalitat de la visita, a fer una valoració, molt concreta, de l'arquitectura castellerana d'aquestes dues construccions documentades com a castells i que avui presenten, després d'una llarga evolució de més de vuit-cents anys, una vegada perduda la seva funció militar, diferents solucions d'un gran interès per a fer un estudi comparatiu: l'evolució a nucli de poblament en el primer cas o a simple mas en el segon.

Montfalcó Murallat (les Olujes). Aquest castell té avui l'aspecte d'una petita vila murada, on l'interior del clos dels murs perimetrals del castell ha estat urbanitzat. Pascual Madoz en el seu *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España* (Madrid, 1849) escriu que hi havia 15 cases, avui en gran part deshabitades i moltes mig enderrocades. Aquest nombre no pensem que fos mai superior, potser algunes podien donar allotjament a més d'una família, tal vegada dues: amos i mitgers. La majoria són de dimensions reduïdes i aquesta possibilitat és escassa i poc important des d'un punt de vista demogràfic. El circuit dels murs, per una ràpida visió exterior, ens fa la impressió que es troben, menys en alguns llocs molt concrets i poc importants, generalment en bon estat de conservació. Aquests murs conserven en el seu interior el pas de ronda, i tenen un gruix entre 2 i 3 metres. En la vessant nord es perfila el fossar o vall. La seva neteja i estudi és fàcil de fer i pensem que podria aportar dades d'interès per a l'estudi d'aquest element de la defensa militar fins ara poc valorat per la recerca tant històrica com arquitectònica. L'entrada al recinte casteller es fa per una única porta, situada al costat sud i que presenta una important forma de línia trencada, conjunt malmès en la seva primera estructura per les reformes modernes motivades pel pas dels vehicles de motor, especialment tractors amb els seus remolcs. A simple vista i sense haver-se fet un estudi de les construccions tant per l'exterior com per l'interior no hi ha cap mena de rastre o resta d'una possible torre circular, datable en el segle XI, testimoni de l'antiguitat d'aquesta construcció.

L'església castellerana, avui parroquial, dedicada a St Pere, sant generalment poc relacionat amb els castells i que segurament hauríem de relacionar amb la dedicació del bisbat de Vic, és un edifici del segle XII, pel que es pot entreveure, emmascarat per construccions posteriors.

Mejanel·l de la Torre (Estaràs). Torre d'uns 11 metres d'altura, visible des d'una certa distància. La part baixa està tapada per una masia moderna, però que permet contemplar la major part de la torre, concretament la porta d'entrada, situada a nivell del primer pis, típica d'una construcció romànica d'aquest tipus. A una distància d'una vintena de metres en direcció sud-est hi ha una petita esglésiola (dedicada a Sant Pere) romànica, deformada pels estables i corrals del mas i que l'envolten i que fa difícil la seva observació i estudi. No hi ha restes, visibles, d'un mur de tanca, aprofitat segurament en construir-se la masia moderna, feta de carreus ben tallats. El conjunt, en mig d'una plana i envoltat de castells, visibles des de la mateixa torre, és un exemplar molt important dintre del conjunt de la Segarra, en especial per la seva poca definició i el seu bon estat de conservació.

Aquesta visita ens ha permès de fer unes breus conclusions, bastant semblants tant per a Montfalcó Murallat com per a Mejanell de la Torre. Tant en un com en altre castell l'església està situada en direcció sud-est respecte al nucli casteller, es conservi visible o no la torre. A Montfalcó Murallat l'hem de creure situada en el nucli de construccions existents al nord de l'actual plaça, zona de màxima qualitat de les construccions. El cas més clar de relació torre/església com és el de Mejanell de la Torre ens recorda el cas del castell de Moja (Olèrdola, Alt Penedès), visitat fa poc, i en el qual l'església romànica de Sant Cugat (avui Sant Jaume) i conservada com a capella de la nova església parroquial, té semblança de situació amb Mejanell de la Torre i pensem també amb Montfalcó tot i les deformacions de l'urbanisme de la petita vila. Aquesta mateixa relació de situació torre i església la trobem en altres castells.

BIBLIOGRAFIA:

- BURON, Vicenç: *Castells romànics catalans. Guia*. Pàg. 237
- *Els castells catalans*, vol. VI, primera part. Pàgs. 676-686, i 754.

Joan-F. Cabestany

BIBLIOGRAFIA

AINAUD DE LASARTE, Joan: *"La pintura catalana. La fascinació del romànic"*, vol. I. Skira, Carroggio de Ediciones, 1989.

L'editorial Skira/Carroggio de Ediciones ha publicat recentment "La fascinació del Romànic". Aquest llibre és el primer volum dels tres escrits pel Prof. Joan Ainaud de Lasarte que formaran el recull del marc històric titulat "La Pintura Catalana".

El contingut de l'obra, amb una edició magnífica i acurada, es divideix en sis apartats diferents. El text comença amb la presentació del marc històric, on l'autor recorda els fets més remarcables i alhora indispensables per conèixer quins foren els esdeveniments i quines les circumstàncies que varen condicionar i contribuir a la creació d'unes determinades obres d'art.

A continuació introdueix l'estudi iconogràfic, la qual cosa facilita la comprensió i els antecedents culturals de la pintura romànica catalana. Tot seguit parla dels repertoris ornamentals i dels colors, tècniques i pigments, per centrar immediatament l'interès en el capítol titulat: estils i mestres. En aquesta part de l'obra el Prof. Ainaud realitza una interessant anàlisi dels estils, mestres i corrents d'influència. Comença l'apartat amb unes referències a l'art Pre-Romànic, fent l'estudi de les restes pictòriques que d'aquest període ens han arribat fins als nostres dies. Dedicava també unes pàgines a l'estudi del brodat i a la miniatura, per continuar amb l'observació de la pintura pròpiament romànica ubicada dins el marc cronològic delimitat entre el segle XI fins a